



ISLAM VA JAMIYATDA GENDER TENGLIGI

Tadjiyeva Adolat Xabibullovna

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Pedagogika va psixologiya fakulteti

magistri

e-mail: adolat1980qq@icloud.com

To'rayeva Dilafruz Rustamboyevna

Ilmiy rahbar:

Pedagogika va psixologiya fakulteti , PhD, docent

Gender tengligi — bu erkak va ayolning jamiyatda teng huquq va imkoniyatlarga ega bo'lishini anglatadi. U faqat qonuniy jihatdan emas, balki ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sohalarda ham adolatli sharoit yaratishni talab qiladi. Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev: “Hozirgi kunda har bir xotin-qiz demokratik jarayonlarning kuzatuvchisi emas, balki faol va tashabbuskor ishtirokchi bo'lmo'g'i shart” [1] degan katta chaqiriq bilan xotin-qizlarga murojaat qilganlar.

Mamlakatda gender tenglikni ta'minlash hamda jamiyatda ayollarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish borasida olib borilgan oqilona davlat siyosati davlat xizmatlarida faoliyat olib borayotgan ayollar uchun keng imkoniyatlar yaratdi. Bu esa davlat va jamiyatning turli institutlaridagi boshqaruv tizimida xotin-qizlar salmog'ining ortishiga xizmat qildi. Bu holat kelajakda mamlakat hayotida xotin-qizlarga oid davlat siyosatini takomillashtirishga, boshqaruvda insoniy munosabatlarga ko'proq e'tibor qaratilishiga hamda gender tenglik tamoyillarini yanada barqarorlashtirishga zamin yaratadi [9].

Islom ta'limotida ham insonlar orasidagi ustunlik jinsi bilan emas, balki taqvo va ezgu amallar bilan belgilanadi. Shuning uchun erkak va ayol bir-birini to'ldiruvchi, jamiyat taraqqiyotining teng sheriklari sifatida qaraladi. Gender tengligini ta'minlash orqali nafaqat ayollar, balki butun jamiyatning barqaror rivojlanishiga erishish mumkin. Gender tengligi — bu erkak va ayolning barcha sohalarda teng huquq va imkoniyatlarga ega bo'lishini ta'minlovchi ijtimoiy va huquqiy tamoyildir. Bu masala nafaqat dunyoviy qonunchilik, balki diniy ta'limotlarda ham chuqur o'rganilgan. Islom dini insoniyatni tenglik, adolat va o'zaro hurmat asosida yashashga chorlaydi. Qur'on va hadis manbalarida erkak va ayolning Alloh oldidagi qadri bir xil ekani, ularning farqi faqat taqvo va yaxshi amallarda ekanligi ta'kidlanadi.

Islom manbalariga asoslangan holda tayyorlangan “Principles of Gender Equality in Islam” qo'llanmasida ayollar huquqlari Qur'on, hadis va fiqh manbalari asosida yoritilgan. Unda ayollarning oiladagi, iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy hayotdagi o'rni haqida batafsil ma'lumot beriladi. Qur'onning “An-Niso” surasida ayollarning huquqiy maqomi, mulk huquqi, merosdan ulushi va nikohdagi tenglik tamoyillari ifodalangan [2].



Bu, o'z navbatida, Islomda ayollarni himoya qilishga va ularning jamiyatdagi mavqeini mustahkamlashga qaratilgan. "Gender tenglikni ta'minlashning dolzarb masalalari: joriy holat, vazifalar va istiqbol" nomli o'zbek ilmiy maqolasida esa O'zbekiston davlat siyosatida ayollar uchun yaratilgan imkoniyatlar tahlil qilinadi. Mamlakatda xotin-qizlarning siyosiy faolligi ortib borayotgani, ularning davlat boshqaruvida faol ishtirok etayotgani, shuningdek, gender stereotiplarini bartaraf etish yo'lida amaliy chora-tadbirlar amalga oshirilayotgani qayd etilgan. Bu jarayon gender tenglikni milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirishga xizmat qilmoqda [3].

Ayol – oila poydevori, farzand tarbiyachisi va jamiyat rivojining faol a'zosi sifatida e'tirof etiladi. Shu bilan birga, Islomdagi ayrim qoidalar tarixiy kontekstda talqin qilinishi kerak, chunki zamonaviy tafsirlar orqali ayollar huquqlarini yanada kengroq himoya qilish mumkin. "Concept of Gender Equality in Islam" maqolasi esa jins tengligi bilan bir qatorda "jins adolati" tushunchasini ilgari suradi. Mualliflar fikricha, tenglik har doim bir xil rol degani emas; erkak va ayol tabiatan turlicha yaratilgani sababli ularning jamiyatdagi vazifalari ham ba'zan farq qiladi. Ammo bu farq ayollarning imkoniyatlarini cheklash emas, balki ularning tabiiy salohiyatini to'liq namoyon etishga xizmat qilishi kerak [5].

Xulosa qilib aytganda, gender tengligi masalasi Islom ta'limotida chuqur axloqiy va ijtimoiy ahamiyat kasb etadi. Islom erkak va ayolning bir-birini to'ldiruvchi, teng qadriyatga ega inson sifatida ko'radi. Zamonaviy dunyoda esa bu qadriyatlarni huquqiy, ijtimoiy va siyosiy tizimlarda mustahkamlash orqali ayollar faoliyatini qo'llab-quvvatlash dolzarb masala bo'lib qolmoqda. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, oqilona davlat siyosati, diniy-ma'naviy qadriyatlar va zamonaviy huquqiy yondashuv uyg'unlashgan taqdirdagina haqiqiy gender tenglikka erishish mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh. *O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatining yigirmanchi yalpi majlisidagi nutqi* // Xalq so'zi. - №127 (7357) 22.06.2019, [7-bet]
2. United Nations Population Fund (UNFPA). *Principles of Gender Equality in Islam*. Tashkent: UNFPA Uzbekistan, 2022.
3. Xolmatova, M. R. *Gender tenglikni ta'minlashning dolzarb masalalari: joriy holat, vazifalar va istiqbol*. Toshkent, 2023.
4. Abduqodirova, N. S. *Women's Rights and Equality in Islam*. Inlibrary.uz, 2024.
5. Hassan, R. & Ahmad, N. *Concept of Gender Equality in Islam: From the Perspective of Gender Equity*. Bangladesh Journal of Islamic Thought, 2023.
6. The Holy Qur'an. *Surah An-Niso'* (4:1, 4:32, 4:34), *Surah Al-Hujurat* (49:13).
7. Karimova, D. A. *Islom va gender adolati: diniy qadriyatlar asosida ayollarning jamiyatdagi o'rni*. O'zbekiston Islom sivilizatsiyasi markazi, 2022.
8. Qosimova, S. B. *O'zbek jamiyatida ayollarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish masalalari*. TDPU ilmiy to'plami, 2023.





9. “Yangilanayotgan O‘zbekiston olimasi: muammolar, tadqiqotlar, yechimlar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. Toshkent: “Tafakkur nashriyoti”, 2021. – 262 bet (4 bet).

